

ZAANSE MONOGRAFIEËN

en ander leesvoer

Treinbrieven

Van 1 april 1924 tot 1 mei 1979 kon spoedeisende correspondentie direct aan de balie van het spoorwegstation worden afgegeven. Om van deze directe spoordienst gebruik te mogen maken diende de afzender de brief extra te frankeren met een treinzegel. Tot 1943 werden hiervoor de bekende gele Jugendstilachtige zegels van 10 cent gebruikt (afb.1), maar ook tweemaal 5 cent komt soms voor.

Na de oorlog werd de dienst hervat, maar werden de grote gele zegels vervangen door een kleine zegel van 15 cent (afb.2). Dit tarief bleef (met uitzondering van een wilde periode van zes weken, waarin het tarief tot 50 cent werd verhoogd) van kracht tot 1 februari 1965.

Na aankomst op het station van bestemming werd de brief overgedragen aan de Posterijen die de bezorging overnam. Normale post ging in de gewone bestelling, terwijl expresbrieven direct werden bezorgd. Een andere uitzondering gold voor de persbrieven die door personeel van de krantenbedrijven aan het station kon worden afgehaald.

Na diverse verhogingen tot 55 cent werd deze dienstverlening in 1979 gestaakt, omdat door de opkomst van telefax de belangstelling sterk was af genomen.

De studiegroep Zaanstreek heeft natuurlijk alleen interesse in de Zaanse stations. En inderdaad hebben wij op enkele exemplaren de hand kunnen leggen. Een vreemde hobby hebben wij eigenlijk. Dit soort brieven zie je eigenlijk nooit en als je ze vindt zijn ze zeker niet kostbaar. Om een leuke verzameling te laten zien is het verder de kunst om brieven te vinden waar het treinzegel op de voorzijde is geplakt.

Jan Kluit

Afb. 1

Afb. 2

TREINZEGELS

Treinzegels zijn door spoorwegmaatschappijen uitgegeven ter vooruitbetaling van door hen vervoerde brieven en pakjes.

De eerste treinzegels werden in 1846 door verschillende Britse spoorwegen uitgegeven voor het vervoer van pakketten, maar in 1891 werd met de posterijen een overeenkomst gesloten die het mogelijk maakte om dringende brieven tegen betaling van 2 pence extra per trein te laten verzenden.

Tussen 1881 en 1922 werden op de Britse eilanden talloze treinzegels uitgegeven. Tegenwoordig geven particuliere stoomtreinmaatschappijen plaatjeszegels uit ter frankering van de via hun lijnen verzonden post (hoofdzakelijk toeristische souvenirs).

De eerste treindienstzegels werden in 1905 uitgegeven in Transvaal en Oranje-Vrijstaat voor de Central South African Railway. Hiervoor kregen koerserende frankeerzegels de opdruk C.S.A.R. Vanaf 1909 werd de opdruk vervangen door een firmaperforatie.

Treindienstzegels zijn verder nog uitgegeven door Beieren. Op 1 januari 1908 verschenen de koerserende wapenzegels met een in groen of rood opgedrukte hoofdletter E (*Eisenbahn* – Spoorwegen), die hier op 1 juli 1912 werd vervangen door een geperforeerde letter E.

V.l.n.r. Treinzegel Groot-Britannië, Beieren en Queensland

Bron: *Het Groot Guinness Postzegelboek*